

SEÇİM HUKUKU DERGİSİ

Turkish Journal Of Election Law

E-ISSN: 3062-0015

İÇİNDEKİLER

Editorial

Doç. Dr. Fatih GÜLER 1

Kuramsal Boyutları ile Seçim ve Seçim Sistemi

Araştırma Makalesi

Doç. Dr. Mehmet Erkan KILLIOĞLU 11

6356 Sayılı Kanun Işığında Sendika Genel Kurullarında
Yapılan Seçimler

Araştırma Makalesi

Öğr. Gör. Gülşah KORUCU DÜNDAR..... 51

Türkiye’de Seçim Çevresi Önerisi Olarak Daraltılmış Seçim
Bölgesi Üzerine Bir Tartışma

Araştırma Makalesi

Doç. Dr. Veysel DİNLER ve Mehmet ULUCAN 81

Türkiye’de Seçim Çevresi Önerisi Olarak Daraltılmış Seçim Bölgesi Üzerine Bir Tartışma¹

*A Discussion for Electoral Districts in Turkey: The Reduced
(Medium-Sized Multi-Member) District System*

Doç.Dr. Veysel DİNLER

Hitit Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ORCID: 0000-0003-4678-3138, veyseldinler@hitit.edu.tr.

Yüksek Lisans Öğrencisi Mehmet ULUCAN

Hitit Üniversitesi LEE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

ORCID: 0009-0001-4968-7136, mehmetulucan_19@hotmail.com.

ÖZET

Türkiye’de seçim çevreleri, ilk seçimlerin yapıldığı 1877’den bu yana nüfusa dayalı olarak şekillenmiştir. Hiçbir dönemde dar bölge sistemi uygulanmamış; seçim çevreleri, nüfusa oranla geniş bölge esasına göre düzenlenmiştir. Tek istisna, 1920 seçimlerinde nüfus esas alınmaksızın her livadan beş milletvekili çıkarılmasına yönelik uygulamadır. 1923 seçimleri yeniden belli bir nüfusa bir milletvekili düşecek şekilde yapılmış; bu çerçevede seçim çevreleri iller üzerinden şekillenmiştir. Kural olarak her il bir seçim çevresidir ve illerin çıkaracağı milletvekili sayısı nüfusları oranında dağıtılmaktadır. Milletvekili sayısı fazla olan bazı iller iki veya üç seçim çevresine ayrılmaktadır.

Türkiye’de seçim çevrelerinin tasarımı üzerine bugüne kadar ciddi tartışmalar yaşanmamıştır. Tartışmalar daha çok çoğunluk sistemi ile nispi temsil sistemi arasında tercih, milletvekili dağıtım yöntemleri (1965’te milli bakiye, diğerlerinde D’Hondt) ve seçim barajlarının ulusal ya da yerel düzeyde uygulanması üzerinde yoğunlaşmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2013-2014 yıllarında gündeme getirdiği, her seçim çevresinden beş milletvekili çıkarılmasını öngören ve “daraltılmış bölge sistemi” olarak adlandırılan öneri ise bu bağlamda dikkate değer bir farklılık ortaya koymuştur. Ancak söz konusu öneri, resmi bir yasa teklifine dönüşmediği gibi, siyasal gündemde veya akademik literatürde de derinlikli biçimde tartışılmamıştır.

Bu makale, genişletilmiş seçim çevresi modelini 14 Mayıs 2023 seçim sonuçları üzerinden yapılacak bir simülasyonla değerlendirmektedir. Çalışmanın amacı,

¹ Makale Geliş Tarihi :20.08.2025
Revizyon Tarihi :28.08.2025
Kabul Tarihi :29.08.2025

önerilen sistemin Türkiye’de siyasal temsil ve rekabet üzerindeki olası etkilerini ortaya koymak ve seçim sistemi tartışmalarına ampirik bir katkı sunmaktır. Bu yönüyle makale, seçim çevresi tasarımlarının demokratik temsilde adalet ve siyasal istikrar dengesi açısından nasıl sonuçlar doğurabileceğine ilişkin literatüre özgün bir örnek üzerinden katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Seçim Çevresi, Daraltılmış Bölge Sistemi, Dar Bölge Sistemi, Geniş Bölge Sistemi, D’hondt Yöntemi, Türkiye’de Seçimler

ABSTRACT

Since the first parliamentary elections held in 1877, electoral districts in Turkey have been determined based on population. At no point has the single-member district system been applied; instead, districts have consistently been organized according to the multi-member principle. The sole exception was the 1920 elections, in which each *liva* (sub-province) was assigned five deputies irrespective of population. In the 1923 elections, the allocation returned to a population-based rule whereby a specific number of citizens corresponded to one deputy. Within this framework, provinces became the basic electoral districts. As a rule, each province constitutes an electoral district, and the number of deputies elected from each province is determined in proportion to its population. Provinces with larger populations are divided into two or three electoral districts.

Throughout Turkish electoral history, no substantial debate has taken place on the design of electoral districts. Instead, discussions have largely centered on the choice between majoritarian and proportional representation, the method of seat allocation (the national remainder system in 1965, D'Hondt in other elections), and the use of national or local thresholds. In this context, the proposal introduced by the Justice and Development Party (AKP) in 2013–2014—referred to as the “reduced district system,” which envisaged electing five deputies from each constituency—represented a noteworthy departure. Yet the proposal was never translated into a formal bill and did not become the subject of serious discussion either in the political agenda or in academic literature.

This article evaluates the reduced district model by simulating its possible outcomes using the results of the May 14, 2023, elections. The aim is to analyze the potential effects of the proposed system on political representation and competition in Turkey, thereby offering an empirical contribution to debates on electoral system design. In this respect, the article seeks to enrich the literature by providing an original case study on how constituency arrangements may influence the balance between democratic representation and political stability.

Keywords: Electoral District, Reduced District System, Medium-Sized Multi-Member District System, Single-Member District System, Multi-Member District System, D'hondt Method, Elections In Turkey.

1. GİRİŞ

Seçim evresi, demokratik temsilin en temel unsurlarından biridir. Bir ülkenin seçmen kitlesinin hangi coğrafi birimlere bölüneceği ve bu çevrelerden kaç milletvekili seçileceği, doğrudan parlamentonun yapısını ve siyasal rekabetin niteliğini belirler. Türkiye’de 1877’den günümüze kadar uygulanan seçim çevresi tasarımları, nüfusa dayalı geniş bölge sistemine dayanmış, dar bölge modeli hiçbir dönemde uygulanmamıştır. Ancak 2010’lu yıllardan itibaren siyasal gündeme giren daraltılmış seçim bölgesi tartışmaları, Türkiye’de seçim çevrelerinin demokratik temsil ve siyasal istikrar arasındaki dengeyi yeniden gündeme taşımıştır.

Seçim evresi tasarımı, temsilde adalet ile yönetimde istikrar arasındaki dengenin belirleyici unsurudur. Büyük seçim çevreleri farklı siyasal görüşlerin parlamentoya yansımalarını kolaylaştırırken, küçük seçim çevreleri büyük partilere avantaj sağlamak ve küçük partilerin temsiliini zorlaştırmaktadır. Türkiye’de son dönemde tartışılan daraltılmış bölge modeli, parlamentonun bileşimini köklü biçimde değiştirebilecek potansiyele sahiptir. Bu nedenle sistemin olası sonuçlarının somut veriler üzerinden tartışılması hem akademik literatür hem de siyasal pratik açısından önem arz etmektedir.

Bu alışma, yalnızca daraltılmış bölge önerisini konu almakta; seçim sistemine ilişkin diğer değişiklikleri (örneğin seçim barajı, tercihli oy kullanımı veya farklı dağıtım yöntemleri) kapsam dışında bırakmaktadır. Ayrıca simölasyon, 14 Mayıs 2023 milletvekili seçim sonuçları üzerinden yapılmış olup, gelecekteki olası siyasal konjonktürlere ilişkin öngörülerde bulunmamaktadır. Yurt dışı seçmenler hesaba katılmamış, yalnızca yurt içi seçmen sayıları ve oy dağılımları dikkate alınmıştır.

Çalışmada, Türkiye’nin 2023 seçim sonuçları esas alınarak bir simölasyon yapılmıştır. Ülke, her birinden 5 milletvekili çıkacak şekilde 120 seçim bölgesine ayrılmıştır. Her seçim çevresi yaklaşık 500.000 seçmenden oluşacak şekilde tasarlanmış, küçük iller komşu illerle birleştirilmiş, büyükşehirler ise bölünerek dengeleme yapılmıştır. Milletvekili dağılımında halihazırda Türkiye’de kullanılan

D'Hondt yöntemi uygulanmış, elde edilen sonuçlar mevcut sistemle karşılaştırılmıştır.

Simülasyon bulgularına göre daraltılmış bölge sistemi, büyük partilerin lehine sonuçlar doğurmuştur. AKP ve CHP toplam sandalye sayısını artırırken, MHP, İYİ Parti ve Yeşil Sol Parti'nin² temsil gücü azalmış; Yeniden Refah Partisi ile Türkiye İşçi Partisi ise Meclis dışında kalmıştır. Her iki farklı bölgeleme senaryosunda da eğilim aynı yönde gerçekleşmiştir: Daraltılmış bölge sistemi, büyük partilerin güçlenmesine, küçük partilerin ise zayıflamasına yol açmıştır.

Makalenin birinci bölümünde seçim çevresi kavramı ve dünyadaki uygulamalarına değinilmektedir. İkinci bölümde Türkiye'de daraltılmış seçim çevresi tartışmalarının tarihsel arka planı incelenmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve kullanılan simülasyon modeli açıklanmakta, son bölümde ise bulgular değerlendirilerek daraltılmış bölge sisteminin Türkiye'de temsil adaleti ve siyasal rekabet üzerindeki muhtemel etkileri tartışılmaktadır.

Türkiye'de daraltılmış bölge sistemi üzerine sistematik ve ampirik temelli bir çalışma bulunmamaktadır. Bu makale, 2023 seçim sonuçları üzerinden yapılan simülasyon aracılığıyla, söz konusu sistemin parlamentonun bileşimine nasıl yansyacağını göstermektedir. Çalışma bu yönüyle, seçim çevresi tasarımlarının yalnızca hukuki bir düzenleme değil, aynı zamanda siyasal temsilin niteliğini belirleyen kritik bir unsur olduğunu ortaya koyarak, literatüre hem ampirik hem de kavramsal katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2. SEÇİM ÇEVRESİ KAVRAMI VE UYGULAMASI

Seçim çevresi (*constituency, electoral district*) bir ülkede parlamento üyelerini belirlemek üzere, oyların kolay sayılması ve seçim sürecinin kolay ve sağlıklı biçimde yürütülmesi, milletvekili dağılımının adaletli bir biçimde yapılabilmesi ve seçim sürecini yönetilebilir kılmak amacıyla ülkenin küçük coğrafi alanlara bölünmesini ifade eder.

² 2023 seçimlerine parti bu isimle katıldığı için Yeşil Sol Partiden bugün faaliyet gösteren Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM) anlaşılmalıdır.

Parlamento seçimlerinde sonuç, tüm ülke için tek bir havuzda değil, seçim çevresi adı verilen coğrafi bölümler üzerinden elde edilir ve bu çevrelerden çıkan sonuçların toplamı genel seçim sonucunu oluşturur.

Seçim çevresi konusuna başlamadan önce, o ülkede parlamentonun kaç üyeye sahip olacağını tespit etmek gerekir. Milletvekili sayısının belirlenmesiyle ilgili iki temel uygulama vardır. Birincisi parlamento üye sayısının anayasa veya yasada sabit (değişmez) bir sayı olarak gösterilmesi; ikincisi ise, nüfus esasına dayalı olarak milletvekili sayısının belirlenmesidir.³ İkinci seçenekte doğal olarak parlamento sayısı ülkedeki nüfus değişimine bağlı olarak seçimden seçime değişecektir.

Nüfus esasında, önce ne kadar nüfusa bir milletvekili seçileceğinin belirlenerek, ülke seçmen sayısına bir milletvekili çıkarmak için gerekli sayıya bölerek, seçilecek milletvekili sayısı belirlenmiş olur.⁴ Bu uygulamada her seçim döneminde milletvekili sayısının değişmesi kaçınılmazdır. Kimi zaman ülkenin nüfusu artar ya da göç veya savaş gibi sebeplerle azalabilir. Nitekim 65 bin seçmene bir milletvekilinin düştüğü İngiltere’de 1970 yılında 630 olan Avam Kamarası üye sayısı, 1974’te 635, 1983’te 650, 1997’de 699’a yükselmiştir. Nüfus azalmasına bağlı olarak 2005 seçimlerinde Avam Kamarası üye sayısı 645’e düşmüştür.⁵ Türkiye’de de 1961 Anayasasının kabulüne kadar nüfus esasına göre milletvekili sayısı belirlenmiştir. 1876 Kanuni Esasisinin⁶ 65. maddesi Heyeti Mebusanın her 50 bin erkeğe bir milletvekili olacak şekilde teşkil etmesini öngörmüştü. Kanuni Esasi’nin yapım çalışmaları sürerken, Meclis-i Umumi’nin suret-i intihabına ve tayinine dair Talimat-ı Muvakkate” çıkarılarak, hangi vilayetten kaç milletvekili seçileceği belirlenmiştir. Buna göre 80 Müslüman, 50 gayrimüslim olmak üzere 130 milletvekilinin seçilmesi kabul edilmiştir.⁷ 1923 yılında İntihabı Mebusan Kanunu

³ Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, Beta, İstanbul, 13. Baskı, 2009, s. 269-270; Emine Yavaşgel, “Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri”, Nobel, Ankara, 2. Baskı, 2014, s. 104-105; Şükrü Karatepe, *Anayasa Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2013, s. 291-292.

⁴ Karatepe, *op.cit.*, s. 292.

⁵ Teziç, *op.cit.*, s. 270.

⁶ Tam metin için bkz. Suna Kili ve A. Şeref Gözübüyük, *Sened-i İttifaktan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, 2006, s. 36 vd.

⁷ Selda Kaya Kılıç, *Osmanlı Devletinde Meşrutiyet’e Geçiş İlk Anayasanın Hazırlanması*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2010, s. 120-123.

Muvakkatinde yapılan değişiklik ile her 20 bin erkek nüfusuna bir milletvekili seçilecek şekilde düzenleme yapılmıştır.⁸ Milletvekili sayıları 1923 seçimlerinde 287, 1927 seçimlerinde 335, 1931 seçimlerinde 317 olarak belirlenmiştir. 1934 yılında kadınlara seçim hakkı tanınmasıyla seçim kanununda her 40 bin seçmene bir milletvekili olacak şekilde düzenleme yapılmıştır.⁹ Milletvekili sayıları 1935 seçimlerinde 399,¹⁰ 1939 seçimlerinde 466, 1943 seçimlerinde 458, 1946 seçimlerinde 465,¹¹ 1950 seçimlerinde 487, 1954 seçimlerinde 541, 1954 seçimlerinde 610 milletvekili olarak belirlenmiştir.¹²

Türkiye’de 1961 Anayasasının kabulü ile Millet Meclisi üye sayısı 450 olarak değişmez (sabit) sayı yapılmıştır. 1982 Anayasasının yapımında da değişmez sayı fikri benimsenerek milletvekili sayısını 400 olarak belirlenmiştir. 1987 Anayasa değişikliği bu sayı 450, 1995 değişikliği ile 550 ve nihayet 2017 değişikliği ile 600 olmuştur.

Dünyada parlamento üyesi sayısı her ülkenin nüfus, coğrafi koşullar, tarihsel birikim, anayasal rejim, seçim sistemi ve pek çok faktöre bağlı olarak farklılık gösterir. Bizim yaptığımız hesaplara göre, dünya genelinde parlamentoların ortalama üye sayısı 205’tir. Nüfusu 10 milyonun altında olan (küçük) ülkelerde parlamentoların üye sayısı ortalama 88 milletvekili iken, nüfusu 10 milyonun üstünde olan (büyük) ülkelerde ortalama 327 milletvekilidir.¹³ Milletvekili sayısı seçim çevrelerinin nasıl belirleneceği konusunda etkili olmaktadır.

Seçim çevresinin işlevi bakımından yalnızca teknik bir düzenleme değildir; aynı zamanda seçimin demokratik niteliğiyle de doğrudan bağlantılıdır. Ülkenin seçim çevrelerine ayrılması, milyonlarca oyun tek merkezde toplanıp sayılmasına kıyasla seçimlerin daha kolay ve doğru yönetilmesine imkân verir. Öte yandan, seçmenlerin kendi

⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM II. Dönem 1923-1927*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1993, s. 4.

⁹ Kenan Olgun, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Mart 2011, Cilt XXVII, Sayı 79, s. 17.

¹⁰ Olgun, *op.cit.*, s. 18.

¹¹ Mehmet Ö. Alkan, “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Seçimlerin Kısa Tarihi”, *Görüş Dergisi*, Sayı 39, Mayıs 1999, s. 52-53.

¹² <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

¹³ Veriler <https://data.ipu.org/> sitesinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

bölgelerindeki adaylar üzerinden süreci takip etmeleri, temsilin somutlaşmasına ve seçime olan ilgilerinin artmasına katkı sağlar.

Seçim çevresi tasarımı, ortaya çıkacak parlamento yapısını ve dolayısıyla siyasal temsil düzeyini doğrudan belirler. Seçim çevresine göre uygulanacak seçim sistemi de farklılaşır. Örneğın, dar bölge seçim çevresi olarak bilinen yalnızca bir milletvekili çıkaran sistemlerde, o çevrede bir parti veya aday kazanırken, diğerk partilere oy veren seçmenlerin temsil edilme imkânı ortadan kalkar. Buna karşılık, seçim çevresi büyüdükçe ve nispi temsil sistemi uygulandığında, farklı siyasal eğilimlerin parlamentoda yer bulması daha olası hale gelir.¹⁴ Lijphart'ın örneklediğı gibi, %10 oyu olan bir partinin 5 milletvekili büyüklüğünde bir seçim çevresinde şansı olmayacaktır. Ancak seçim çevresi 10 milletvekili büyüklüğünde olsa, bu partinin 1 milletvekili çıkarma şansı olacaktır.¹⁵ Ancak geniş seçim çevresinde bile çoğunluk sistemi benimsenirse, temsilde orantısızlık artabilir. Dolayısıyla seçim çevresinin büyüklüğü, seçim sistemiyle birlikte ele alındığında siyasal temsilin adaletini ve demokratik meşruiyeti belirleyen temel unsurlardan biridir. Ülkenin benimsediğı seçim çevresi modeli uzun erimde parti sisteminin şekillenmesine etki eder.¹⁶

Seçim çevreleri farklı ülkelerde değışik biçimlerde uygulanmaktadır. Genel olarak dünyada üç temel seçim çevresi modeli öne çıkmaktadır. Bunlar 1- Milli/Ulusal Seçim Çevresi, 2- Dar Bölge Seçim Çevresi, 3- Geniş Bölge Seçim Çevresi. Seçim çevresi modelleri, tıpkı seçim sistemlerinin açıklanmasında kullanılan yöntem ve tekniklerde olduğı gibi her zaman saf haliyle uygulanmayabilir. Ayrıca bir ülkede farklı seçimlerde farklı seçim sistemi uygulanabileceğı gibi, aynı seçimlerde bunların karması da olabilir. Geniş bölge ile dar bölge arasında yer alan, literatürde daraltılmış seçim bölgesi olarak adlandırılan model, esas itibarıyla geniş bölge olup, seçim çevrelerinin farklı sayılarda

¹⁴ Giovanni Sartori, *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliğı*, (Çev. Ergun Özbudun), Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, s. 21.

¹⁵ Arend Lijphart, *Çağdaş Demokrasiler Yirmibir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetimin Örüntüleri*, (Çev. Ergun Özbudun ve Ersin Onulduran), Yetkin Yayınları, Ankara, (t.y), s. 135.

¹⁶ Karatepe, *op.cit.*, s. 292.

değil de her seçim çevresinden 3–7 civarında milletvekili seçilmesini öngörür ve bu açıdan iki uç model arasında bir ara formül niteliğı taşıır.

2.1. Tüm Ülke (Milli/Ulusal) Seçim evresi

Ülkenin seçim çevrelerine ayrılmayıp, tek seçim çevresi gibi kabul edilmesine milli (ulusal) seçim çevresi (*national electoral district*) denir.¹⁷ Bu model nüfus bakımından düşük, coğrafi bakımından küçük devletler için uygundur. Dünyada tüm ülke¹⁸ seçim çevresini uygulayan devletler, Monako, İsrail, Orta Afrika Cumhuriyeti'dir. Senato seçimlerinde Hollanda ve Japonya da bu modeli uygular.¹⁹

Tüm ülke seçim çevresi uygulamasında sistemin zorunlu olarak nispi temsile dayanması gerekir. Bu tür uygulamalarda seçim barajının bulunup bulunmaması, temsil adaleti ve parlamentonun parçalanma düzeyi üzerinde belirleyici olur. Milletvekillerinin dağıtım yöntemi de önemli bir faktördür. Temsilde adaleti önceleyen modellerde oyların doğrudan orantılı biçimde sandalyelere çevrilmesi mümkündür. Buna karşılık, yönetimde istikrarı önceleyen sistemlerde daha büyük partilere avantaj sağlayan yöntemler kullanılabilir. Bu bağlamda Hollanda ve İsrail'in uyguladığı tüm ülke seçim çevresi modeli, yüksek oranda temsilde adaleti mümkün kılmakla birlikte, baraj uygulaması olmadığında parlamentoda çok sayıda partinin temsil edilmesine yol açmaktadır.

2.2. Dar Bölge Seçim evresi

Dar bölge seçim çevresi (*single-member district*), her seçim çevresinden yalnızca bir milletvekilinin seildiğı sistemi ifade eder. Bu nedenle, dar bölge sistemi kaçınılmaz olarak çoğunluk ilkesine dayanır. Uygulama biçimi açısından iki temel model vardır:

¹⁷ Teziç, *op.cit.*, s. 270; Karatepe, *op.cit.*, s. 293.

¹⁸ Anayasa hukuku literatüründe milli (ulusal) seçim çevresi dense de dar bölge ve geniş bölge coğrafi bir alanı ifade ettiğı için “tüm ülke seçim çevresi” şeklinde kullanılmasını öneriyoruz. “Tam ülke” de denebilir, ancak “tüm ülke” söylenişı kolay ve ses uyumuna daha uygun buluyoruz.

¹⁹ Teziç, *op.cit.*, s. 271; Karatepe, *op.cit.*, s. 293.

- **Tek turlu dar bölge sistemi:** Seçim çevresinde en çok oyu alan aday, yüzde kaç oy aldığına bakılmaksızın seçimi kazanır.²⁰ Bu model, birçok ülkede “first-past-the-post” (FPTP) olarak bilinmektedir.
- **İki turlu dar bölge sistemi:** İlk turda salt çoğunluk sağlanamazsa, en çok oyu alan iki aday veya belli bir oy oranını geçen adaylar ikinci turda yeniden yarışır. Çoğu uygulamada en çok oy alan iki adayın yarışması söz konusu olduğundan, ikinci tura geçen adaylardan birinin mutlaka salt çoğunluk oyunu alması sağlanır.²¹

Dar bölge sistemi, seçmen–temsilci ilişkisini güçlendirmesi bakımından önemli bir avantaj sunar. Büyük seçim çevrelerinde (örneğin İstanbul gibi 100’a yakın milletvekilinin seçildiği illerde) seçmenlerin milletvekilleriyle doğrudan temas kurması oldukça zordur. Oysa dar bölge sistemi uygulandığında, birkaç mahalleyi veya bir ilçeyi temsil eden bir milletvekili seçileceğinden, seçmenler temsilcilerini tanıyabilir, onlarla doğrudan iletişim kurabilir ve adayları şahsi özelliklerine göre değerlendirebilir. Bu yönüyle dar bölge sistemi, temsili demokrasinin en somut biçimde işlediği yöntemlerden biri olarak görülmektedir.

Bununla birlikte dar bölge sisteminin önemli dezavantajları da vardır. Her şeyden önce, bu sistem temsilde orantısızlık yaratır. Baş başa geçen bir seçimde çok küçük bir oy farkıyla kazanan aday tüm temsil hakkını elde ederken, geri kalan seçmenlerin oyları tamamen boşa çıkmaktadır. Dar bölge sisteminde oyu belli coğrafi bölgelerde kümeli olan partilere avantaj sağlar. Türkiye’de 2023 seçimlerinde YSP (DEM Parti) %8,82 oy oranıyla 61 milletvekili çıkardığı halde, % 10,07 oy alan MHP 50 milletvekili çıkarabilmiştir. DEM Partinin oyları belli bir bölgede, çok sayıda seçim çevresinde kümeli iken, MHP oyları daha fazla ilde, ancak daha dağınık ve milletvekili çıkarmaya yetmeyecek şekildedir. Dar bölge seçim çevresi modeli, DEM Parti gibi oyları daha toplu olan partiler için avantaj getirir. MHP gibi oyları daha az kümeli partiler için geniş bölge avantajından kaynaklı milletvekili çıkarma imkanını ortadan kaldırır. 2023

²⁰ Yavaşgel, *op.cit.*, s. 84.

²¹ Yavaşgel, *op.cit.*, s. 90.

seçimlerdeki DEM Parti lehine +8, MHP aleyhine -10 olan oy yüzdesi/sandalye sayısı oranı, daha da adaletsiz bir duruma dönüşebilir.

Dar bölge seçim çevresi modeli ayrıca sistemin aday merkezli yapısı, siyasal partilerde parti disiplinini zayıflatabilir. Türkiye gibi parti liderlerinin aday listeleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu ülkelerde dar bölge sistemi, milletvekillerinin parti genel başkanına bağımlılığını azaltabilir. Ancak bu durum aynı zamanda parti içi bütünlüğü zedeleyebilir ve “lider sultanı”na dayalı siyasal yapıyla çatışabilir.²²

Sonuç olarak, dar bölge sistemi bir yandan seçmen–temsilci ilişkisini güçlendirerek demokrasiyi tabana yayarken, diğeryandan temsilde adalet ilkesini zayıflatma ve siyasal istikrarsızlıklara yol açma potansiyeli taşımaktadır.

2.3. Geniş Bölge Seçim Çevresi

Geniş bölge seçim çevresi (*multi-member district*), birden fazla milletvekilinin seçildiğı seçim çevrelerini ifade eder.²³ Bu sistemde belirli bir standart bulunmamakla birlikte, seçim çevreleri genellikle ülkenin idari yönetim birimleri (örneğin iller) esas alınarak nüfus oranına göre belirlenir. Her ilde düşen milletvekili sayısı, o ilin nüfusu dikkate alınarak dağıtılır.

Geniş bölge seçim çevresi belirli bir seçim sistemine zorunlu olarak bağılı değildir, hem çoğunluk sistemi hem de nispi temsil sistemi uygulanabilir. Ancak sonuçlar seçilen yöntemeye göre büyük ölçüde farklılaşır. Çoğunluk sisteminde en fazla oyu alan parti tüm milletvekillerini çıkarabileceğı için son derece orantısız bir temsil ortaya çıkar. Buna karşılık nispi temsil sisteminde, partiler aldıkları oy

²² Türkiye’de 1991 genel seçimlerinde tercihli oy yöntemi uygulanmıştır. Buna göre her parti milletvekili çıkaracağı seçim çevresinde, seçim çevresinde çıkacak milletvekili sayısının iki katı aday göstermişler, seçmenler ayrıca hangi milletvekilini tercih ettiğini de işaretlerle belirtmiştir. Çorum ilinde Doğru Yol Partisi tarafından son sıralarda aday gösterilen Adnan Türkoğlu en çok tercih edilen aday olarak, milletvekili seçilmiştir. Adnan Türkoğlu bu olayı “Ben gerçekten halkın seçtiğı milletvekiliyim. En son sıralardan ilk sıraya yükseltildim. Bunu genel başkana da söyledim.” sözleriyle anlatır ve halk tarafından seçilmiş olmanın partide yarattığı özgöl ağırlıktan bahsederdi. (Anektot Veysel Dinler).

²³ Teziç, *op.cit.*, s. 271.

oranına yakın bir milletvekili dağılımına ulaşır ve böylece daha adaletli bir temsil sağlanır. Seçim çevresi büyüdükçe partiler arası milletvekili dağılımı daha adaletli hale gelir.²⁴

Türkiye’de çok partili hayata geçildikten sonra, 1946–1950–1954–1957 seçimlerinde çoğunluk sistemi benimsenmiş, bunun sonucunda temsilde ciddi orantısızlıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin 1954 seçimlerinde Demokrat Parti yaklaşık %56 oy almasına rağmen parlamentoda %93 oranında çoğunluk sağlamıştır. Bu durum, çoğunluk sisteminin geniş bölge seçim çevrelerinde temsilde adaleti bozduğunu açıkça göstermiştir.

1961’den itibaren Türkiye’de nispi temsil sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistem partilerin oy oranlarına daha yakın sonuçlar üretmiş olsa da kullanılan teknikler arasında farklar vardır. 1965 seçimlerinde uygulanan Milli Bakiye yöntemi, hiçbir oy kaybı olmaksızın oyların tamamını parlamentoya yansıtarak temsilde adaleti azami ölçüde sağlamıştır. Buna karşılık daha sonra tercih edilen D’Hondt yöntemi, büyük partilere avantaj sağlayarak küçük partilerin bazı oylarının temsil edilmeden kalmasına yol açmıştır. Dolayısıyla geniş bölge seçim çevresinde kullanılan yöntem, temsilde adalet ile yönetimde istikrar arasındaki dengeyi belirleyen temel unsurdur.

Geniş bölge seçim çevresi modelinin Türkiye’de geçmişte uygulanan tarihsel biçimleri bulunmaktadır. 1876 Kanun-i Esasi sonrasında kurulan Osmanlı Parlamentosu’nun 1877 seçimlerinde, her 50.000 erkek nüfusa bir milletvekili düşecek şekilde seçim yapılmıştır. Bu doğrultuda önce 120 (70 Müslüman, 50 gayrimüslim) milletvekili sayısına ulaşılmış; sonra Padişahın isteği üzerine Tunus ve Mısır vilayetlerine 5’er Müslüman milletvekili daha eklenerek, toplam 130 milletvekili olmuştur. Milletvekillerinin vilayetlere dağılımında nüfus esas alınmıştır. En küçük seçim çevresi 2 milletvekili ile Kastamonu vilayeti iken, Dersaadet (İstanbul), Mısır ve Tunus 10’ar milletvekili çıkaran en büyük üç seçim çevresidir. Benzer şekilde 1923 seçimlerinde bu oran 20.000 erkek nüfus için bir milletvekili olarak değiştirilmiştir. Bir seçim çevresinde 20.000’den az nüfus olsa bile 1 milletvekili seçilecek, 20.000’i aşan erkek nüfus için; 30.000’e kadar

²⁴ Lijphart, *op.cit.*, s. 135.

1; 30.001'den - 50.000'e kadar 2; 50.001'den - 70.000'e kadar 3; 70.001'den-90.000'e kadar 4 milletvekili eklenerek, seçim çevresinin milletvekili sayısı belirlenmiştir.²⁵ Bu düzenleme, Cumhuriyet'in ilk döneminde de nüfus esasına dayalı orantılı temsil anlayışının sürdüğünü göstermektedir.

1934 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasıyla birlikte, temsil artık yalnızca erkek seçmen nüfusuna değil toplam seçmen nüfusuna bağlanmıştır. Böylelikle Türkiye'de nüfusa dayalı geniş bölge sistemi anayasal ve yasal düzeyde kurumsallaşmıştır. 1961 Anayasası ise parlamentodaki sandalye sayısını sabitleyinceye kadar, milletvekili sayısının nüfusa paralel olarak sürekli değişmesine neden olmuştur. Nüfus arttıkça milletvekili sayısı da artmış, dolayısıyla parlamentonun büyüklüğü zaman içinde değişkenlik göstermiştir.

2.4. Daraltılmış Bölge Seçim Çevresi

Daraltılmış bölge seçim çevresi (*medium-sized multi-member districts -MMM*), her seçim çevresinden sabit sayıda —genellikle 5 veya 6— milletvekili seçilmesini öngörür.²⁶ Bu modelde çok büyük seçim çevrelerinin yarattığı temsil sorunları azaltılırken, tek üyeli dar bölgenin getirdiği orantısızlıkların da kısmen önüne geçilmesi amaçlanır. Bu model esasında geniş bölge seçim çevresinin, sabit sayıda milletvekili olan seçim çevresi şeklinde düzenlenmesidir.

Daraltılmış bölge modeli, geniş bölgeye kıyasla aday-seçmen ilişkisini daha güçlü kılabilir. 15–20 veya daha fazla milletvekili çıkaran büyük seçim çevrelerine kıyasla 5 milletvekili çıkarılan bir seçim çevresinde adayların seçmenle doğrudan teması daha kolaydır. Bu bakımdan, adayların partiden bağımsız olarak kişisel nitelikleriyle öne çıkmaları mümkündür. Bununla birlikte, seçim çevresi büyüklüğü azaldıkça temsilde adalet de azalır. Örneğin 15 milletvekili çıkaran bir ilin üç daraltılmış bölgeye ayrılması, muhalefet partilerinin dağınık oylarının milletvekili kazanmasına engel olabilir ve çoğu sandalyenin tek bir partiye gitmesine yol açabilir. 2023 seçimlerinde 15 milletvekili

²⁵ Olgun, *op.cit.*, s. 18.

²⁶ Battal Yılmaz, “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, Aralık 2020, s. 425.

ıkararak Adana ilinde, MHP ve İyi Parti ikiye, YSP ise 1 milletvekili çıkarmıştır. Adana ilinin 3 seçim çevresine bölünmesi halinde, bu üç seçim çevresinden aldığı oylarla bir milletvekili çıkarabilen YSP'nin (DEM Parti) artık milletvekili çıkarma imkânı olmayacaktır. MHP ve İyi Parti ise oylarının kümelenme durumuna göre, birer milletvekili çıkarabilir yahut hiç ıkaramayabilirler. Bu tamamen üç seçim çevresinin nasıl oluşturulacağı ile alakalıdır.

Seçim çevrelerinin belirlenmesinde idari bölümler (iller, ilçeler) esas alındığından, bu modelin uygulanması, ülkenin mevcut idari yapısıyla her zaman uyumlu olmayabilir. Türkiye'de illerin nüfusları birbirinden çok farklıdır; dolayısıyla her seçim çevresinden 5 milletvekili çıkarılması için bazı illerin birleştirilmesi, bazılarının ise bölünmesi gerekecektir. Bu durum, *gerrymandering* olarak adlandırılan ve seçim çevrelerinin belirli partilere avantaj sağlayacak şekilde yeniden çizilmesi²⁷ riskini doğurur. Dolayısıyla sistem, temsil adaletini sağlamaktan ziyade siyasal mühendislik aracı olarak kullanılmaya açık hale gelebilir.

Sonuç olarak, daraltılmış bölge sistemi bir yandan seçmen–aday ilişkisini güçlendirerek temsilin niteliğini artırabilirken, diğer yandan temsilde adaleti zayıflatır ve yönetimde istikrarı önceleyen bir seçim mühendisliği aracı haline gelebilir. Türkiye'de bu model, özellikle 2013–2014 yıllarında Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından gündeme getirilmiş, ancak uygulamaya geçirilmemiştir.

3. TÜRKİYE'DE DARALTILMIŞ BÖLGE MODELİ TARTIŞMALARI

23 Nisan 1920'de kurulan Büyük Millet Meclisini oluşturan seçim modelinde her livadan 5 üye seçilmesi kararlaştırılmıştır. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal imzasıyla 19 Mart 1920 tarihinde vilayetlere, müstakil livalara (sancaklara) ve kolordu kumandanlıklarına gönderilen talimat ile Ankara'da, millet işlerini yürütecek ve denetlemek üzere olağanüstü yetkilere sahip bir meclis

²⁷ Gerrymandering ile ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. Hasan Tunç ve diğ., *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de (Gerrymandering) Seçim Hilesi Uygulamaları*, Adalet, Ankara, 2014, s. 19-20.

toplanacak, seçimlerde esas birim olarak sancaklar (livalar) alınacak ve her sancaktan beş üye seçilecektir.²⁸ TBMM'nin ilk seçimlerinde uygulama her livanın bir seçim çevresi olması ve her birinden 5 üye seçilmesi tam olarak daraltılmış bölge modeli sayılmaz. Nitekim burada olağanüstü bir durum söz konusudur ve livaların nüfusu dikkate alınmaksızın beş milletvekilinin seçilmesi öngörülmüştür.

Daraltılmış bölge modeli Türkiye'de ilk kez 2013–2014 yıllarında Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) tarafından gündeme getirilmiştir.²⁹ Başbakan Erdoğan “Demokratikleşme Paketi” adı altında, seçim sistemine yönelik üç öneri sunmuştur: 1- Yüzde 10 seçim barajı ile devam edilmesi, 2- Barajı yüzde beşe çekip daraltılmış sistemi uygulanması, 3- Barajı tamamen kaldırarak dar bölge sistemine geçilmesi.³⁰ 2013'te dile getirilen bu talep dönem dönem tekrar dillendirilmiştir.³¹ 2014, 2017, 2021 ve 2022 yıllarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AKP'li diğer yetkililer “daraltılmış bölge sistemi üzerinde çalışıyoruz” açıklamaları yapmıştır.³² Ancak bu açıklamalar ne bir kanun teklifine dönüşmüş ne de parlamentoda görüşülmüştür.

2000'li yıllardan itibaren farklı siyasetçiler tarafından dile getirilen bu öneri, özellikle seçim kanununda değişikliklerin gündeme geldiği 2021–2022 yıllarında yeniden kamuoyuna taşınmıştır. Örneğin, dönemin Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, daraltılmış bölge önerisinin seçim sistemindeki sorunlara çözüm olup olmayacağı konusunda basın mensuplarına değerlendirmelerde bulunmuştur.³³ AKP Genel Başkan Yardımcısı Hayati Yazıcı, seçim barajı ve daraltılmış bölge sistemine

²⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi TBMM Milli Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1994, s. 37-38.

²⁹ Cem Duran Uzun, “Demokratikleşme Paketi ve Seçim Sistemi Önerileri”, *SETA*, 10 Ekim 2013.

³⁰ “Başbakan Erdoğan Açıkladı Demokratikleşme Paketinde Neler Var?”, *Bianet*, 30 Eylül 2013. <https://bianet.org/haber/demokratikleşme-paketinde-neler-var-150276>. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

³¹ “Daraltılmış ve dar bölge sistemleri görüşülüyor”, *AA*, 21 Nisan 2014. <https://www.aa.com.tr/tr/politika/daraltilmis-ve-dar-bolge-sistemleri-gorusuluyor/165468>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³² Şebnem Hoşgör, “Ak Parti'nin tercihi ‘daraltılmış bölge’”, *Milliyet*, 17 Haziran 2017.

³³ “Seçim kanunu tartışmaları: Daraltılmış bölge çözüm olur mu?” *Euronews Türkçe*, 17 Haziran 2020, <https://tr.euronews.com/2020/06/17/secim-kanunu-tart-smalar-daralt-lm-s-bolge-cozum-olur-mu>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

ilişkin görüşlerini kamuoyuyla paylaşmıştır.³⁴ Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise bu öneriye açıkça karşı çıkarak, daraltılmış bölge uygulamasına itirazlarını dile getirmiştir.³⁵ Muhalefet tarafında ise konuyla ilgili sınırlı açıklamalar yapılmıştır. Dönemin Türkiye Değişim Partisi Genel Başkanı Mustafa Sarıgül, seçim sistemine dair görüşlerinde daraltılmış bölge önerisine değinmiştir.³⁶

AKP'nin bu sistemi gündeme getirmesinin temel gerekçesi, siyasal literatürde sıkça vurgulanan bir eğilimle açıklanabilir: Uzun süre iktidarda kalan partiler, seçim kanunlarında yapılacak değişikliklerle iktidarlarını sürdürme imkânı arayabilmektedir. Seçim çevreleri genişledikçe, özellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde küçük ve orta ölçekli partilerin de milletvekili çıkarma ihtimali artmaktadır. Buna karşılık daraltılmış bölge sistemi, yapısı gereği büyük partilere avantaj sağlamaktadır. Dolayısıyla AKP'nin amacı, parlamentoda çok sayıda partinin temsil edilmesini sınırlamak, aynı zamanda bölgesel olarak aldığı kümelenmiş oylarla Meclis'te daha güçlü bir çoğunluk elde etmek olabilir. 2017 anayasa değişiklikleri ile kurulan siyasal rejimin tahkimi için yeni bir seçim sistemine ihtiyaç duyduğu da bir gerçektir.³⁷ Daraltılmış bölge önerisi, siyasi partiler arasında geniş bir tartışmaya da yol açmamıştır. Bu nedenle Türkiye'de daraltılmış bölge tartışması hem siyasal hem akademik düzeyde sınırlı kalmış bir girişim olarak değerlendirilmelidir.³⁸

³⁴ "AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Yazıcı: Baraj bir miktar incek," *Anadolu Ajansı*, 15 Mart 2021, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-yazici-baraj-bir-miktar-inecek/2172436>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³⁵ "MHP'nin üç seçim şartı AK Parti'de," *Hürriyet*, 9 Haziran 2021, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mhpnin-uc-secim-sarti-ak-partide-41834479>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³⁶ "Türkiye Değişim Partisi Genel Başkanı Sarıgül: Hangi parti 'kusursuz anayasa' taslağı koyarsa destek vereceğiz," *Hürriyet*, 9 Şubat 2021, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-degisim-partisi-genel-baskani-sarigul-hangi-parti-kusursuz-anayasa-taslagi-koyarsa-destek-verecegiz-41736260>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³⁷ Baki Laleoğlu, "Sistemi Kurumsallaştıracak Seçim Sistemi İhtiyacı", *Sabah*, 7 Ağustos 2021.

³⁸ Bu konu AKP tarafından gündeme getirildikçe daha çok günlük gazeteler ve haber sitelerinde tartışma konusu yapılmıştır (Erişim tarihleri: 10 Ağustos 2025): <https://bianet.org/yazi/daraltilmis-bolgeli-secim-sistemi-mi-yeni-bir-yapilanma-mi-150474>; <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/5748/dar-ve-daraltilmis-bolge-ne-demek>; <https://www.diken.com.tr/simulasyon-olasi-secim-sistemi-degisikligi-ve-sonuclari/>; <https://bianet.org/yazi/dar-bolge-daraltilmis-bolge-ve-secim-sonuclari-155028>.

Akademik çevrelerde de konunun derinlemesine tartışıldığı söylenemez.³⁹ Henüz bu başlıkla bir akademik tez yazılmış değildir. Bu konun başlığını taşıyan bir akademik makale, Battal Yılmaz tarafından “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları” başlığıyla yazılmıştır.⁴⁰ Bu makalede “dar bölge” ve “daraltılmış bölge” olmak üzere iki ana başlık vardır. Bu iki modelin avantaj ve dezavantajları teorik açıdan açıklanmıştır. Dar bölgede örnek olarak Kütahya ili verilmiş, 5 milletvekili çıkaran Kütahya’da AKP’nin %50’den fazla oy alması sebebiyle her birinden 1 milletvekili çıkan 5 seçim çevresi yapıldığında, tüm vekillerin AKP tarafından çıkarılacağı söylenmiş; ancak ilçeler veya il merkezindeki mahalleler bazında bir simülasyona yer verilmemiştir.⁴¹ Daraltılmış bölgenin anlatımında ise, Ankara 1. Bölgede partilerin oy sayıları ve oy yüzdeleri verilmiş; 5’erli 3 alt bölgeye ayrıldığında büyük partilerin (AKP ve CHP) lehine, daha küçük partilerin MHP ve HDP (DEM Parti) aleyhine olacağı oy yüzdeleri üzerinden yorumlanmıştır.⁴²

Türkiye’de alternatif seçim sistemlerine ilişkin olarak çok yeni bir makale Seyfullah Yürük ve Türkmen Göksel tarafından “Alternatif Seçim Sistemi Parametrelerinde Temsilde Adalet Değerlendirmesi: 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri Örneği” başlığıyla yayınlanmıştır.⁴³ Bu makale doğrudan daraltılmış bölge modelinden ziyade milletvekili dağıtımına ilişkin alternatif teknikler değerlendirilmiş; ayrıca seçim çevresi meselesi seçim çevresi büyüklükleri bakımından simülasyonla değerlendirilmiştir. Burada “daraltılmış seçim bölgesi” 5’li (152 seçim çevresi) ve 7’li (126 seçim çevresi) olmak üzere iki simülasyon yapılmıştır. Bu makalede daraltılmış bölgenin tersi şekilde, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İİBS) yoluyla mevcut olanlardan

³⁹ Ergun Özbudun’un görüşleri için bkz. “Daraltılmış bölge seçim sistemi yüzde 10 barajından da adaletsiz olur”, *T24*, 6 Ekim 2013. <https://t24.com.tr/haber/daraltilmis-bolge-secim-sistemi-yuzde-10-barajindan-da-adaletsiz-olur.241289> (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025). Bazı akademisyenlerin görüşleri için bkz. Menekse Tokyay, “Seçim Kanunu tartışmaları: Daraltılmış bölge çözüm olur mu?”, *EuroNews*, 17 Haziran, 2020. <https://tr.euronews.com/2020/06/17/secim-kanunu-tart-smalar-daralt-lm-s-bolge-cozum-olur-mu>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

⁴⁰ Battal Yılmaz, “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, Aralık 2020, s. 421-429.

⁴¹ Yılmaz, op.cit., s. 423.

⁴² Yılmaz, op.cit., s. 425-426.

⁴³ Seyfullah Yürük ve Türkmen Göksel, “Alternatif Seçim Sistemi Parametrelerinde Temsilde Adalet Değerlendirmesi: 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri Örneği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 2024, s. 864 – 886.

daha geniş seçim çevreleri belirlenmiş İİBS-1 13 seçim evresi, İİBS-2 ise 26 seçim çevresi olarak belirlenerek simülasyona dahil edilmiştir. Özetle daraltılmış evre senaryolarının büyük partilerin lehine, İBBS senaryolarının büyük partilerin aleyhine evirdiğı tespitine varılmıştır.⁴⁴

Daraltılmış bölge seçim çevresi konusunda iki rapordan söz etmek yerinde olacaktır. Yetkin ınar ve Türkmen Göksel tarafından “İttifaklı Sistemde Daraltılmış Bölge Simülasyonları” başlığıyla TEPAV için hazırlanan raporda, doğrudan doğruya daraltılmış bölge seçim çevresi üzerine simülasyon yapılmıştır.⁴⁵ 5 veya daha az milletvekili çıkaran iller tek seçim çevresi kabul edilmiş ve milletvekili sayıları aynen korunmuştur. 6 veya daha fazla milletvekili çıkaran illerde ise seçim çevresi sayısı, mevcut milletvekili sayısının 5’e bölümüyle bulunmuştur. Bulunan tam sayı kalansızsa, seçim çevresi bulunmuş olur, ancak kalan varsa bir üst sayıya tamamlanır. Örneğın, 15 milletvekili çıkaran Adana $15/5=3$ seçim çevresi olurken; 32 milletvekiline sahip Ankara $32/5=6,4$ (7) seçim çevresi olarak belirlenmiştir. Böylelikle hesaplama 152 seçim çevresi üzerinden yapılmıştır.⁴⁶ Rapor daraltılmış bölge modelini farklı açılardan değerlendirmesi bakımından değerlidir.

Kaynak: ınar ve Göksel, *op.cit.*, s. 4.

⁴⁴ Yürük ve Göksel, *op.cit.*, s. 878.

⁴⁵ Yetkin ınar ve Türkmen Göksel, *İttifaklı Sistemde Daraltılmış Bölge Simülasyonları*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ekim 2021. https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2021/degerlendirme_notu/ittifakli_sistemde_daraltilmis_bolge_simulasyonlari.pdf

⁴⁶ ınar ve Göksel, *op.cit.*, s. 3.

İkinci rapor, Mert Uzunsoy tarafından “Daraltılmış Bölge Senaryoları – İstanbul” başlığıyla Türkiye Raporu internet sitesine, 4 senaryolu ve ittifaklı bir seçim simülasyonu şeklinde yapılmıştır.⁴⁷ Uzunsoy’un bu raporu, dar bölge veya daraltılmış bölgede seçim çevresinin belirlenmesinin ne kadar önemli olduğunu tekrar göstermiştir. Nitekim İstanbul ilçelerinde mahallelerin oluşturduğu seçim çevresine göre bir

⁴⁷ Mert Uzunsoy, “Daraltılmış Bölge Senaryoları – İstanbul”, Türkiye Raporu, 24 Nisan 2021. <https://turkiyeraporu.com/arastirma/daraltilmis-bolge-senaryolari-istanbul-4144/>

Uzunsoy’un son derece iyi hazırlanmış simülasyonunda, “Peki daraltılmış bölge seçim sistemi nedir?” başlığı altında Yüksek Seçim Kurulu’nun 5 Nisan 2013 tarih ve 110 nolu kararından söz edilmektedir. Bu karara atıfla şu açıklama yapılmıştır:

“Daraltılmış bölge seçim sistemi seçim çevrelerinin 5-7 milletvekili çıkarılabilecek şekilde nüfusa göre düzenlenmesi şeklinde uygulanan bir seçim sistemidir. YSK 5 Nisan 2013 tarihinde daraltılmış bölge sisteminde bölgelerin ve illerin milletvekili sayılarının belirlenmesi ile ilgili yaptığı açıklamada şöyle söylüyor;

1. *İncelenen il için seçim çevresi sayısı bulunur.*
2. *i) YSK, 5 Nisan 2013 kararına (Karar No. 110) göre 5 ve 5’ten az milletvekili çıkaran illerin seçim çevresi büyüklüğü YSK’nın belirttiği şekilde alınır. Örneğin Adıyaman (5), Amasya(3) vb.*
3. *ii) YSK 5 Nisan 2013 kararına göre 6 ve daha fazla milletvekili çıkaran iller için aşağıdaki yöntemle seçim çevresi belirlenir. İlin toplam milletvekili sayısı 5’e bölünür. Bölme işlemi kalansız yapılmış ise bölümden elde edilen sayı, bölme işleminde kalan var ise bölüm sonucundan elde edilen sayı bir üst tamsayıya tamamlanarak elde edilen sayı seçim çevresi olarak belirlenir. Buna göre örneğin Ankara için $32/5 = 6.4$ olduğundan Ankara için 7 seçim çevresi belirlenmelidir.*
4. *Her bir seçim bölgesinde Milletvekili başına düşen seçmen sayısı birbirine yakın olmalıdır. Dolayısıyla seçim çevreleri farklı sayıda milletvekili çıkarsalar dahi her bir seçim bölgesinde “Milletvekili başına düşen seçmen sayısı” birbirine mümkün olduğunca yakınsamalıdır. Örneğin Ankara için her bir seçim bölgesinde Milletvekili başına düşen seçmen sayısı $\text{Toplam Kayıtlı Seçmen Sayısı} / 32 \text{ MV} = 106,554$ olmalıdır. Bir ilde her bir seçim çevresinin büyüklüğü (görece büyük seçim bölgelerinde) hem 5’e, hem de birbirlerine mümkün olduğunca yakın seçilmelidir. Yani Ankara’da toplam 32 MV için 5-5-5-5-5-4-3 ya da 5-5-5-5-4-4-4 gibi dağılımlar seçilmeli ki standart sapma küçük olsun. Seçim çevresinde yer alan ilçelerin nüfus ve coğrafi yakınlığı mümkün olduğunca sağlanmalı ve ilçelerin mülki bütünlükleri mümkün olduğunca bozulmamalıdır (YSK Nisan 2013, Karar No.110)”*

Yüksek Seçim Kurulunun sitesinde iki tane ve birbirinin aynısı olan 5 Nisan 2013 tarih ve 110 nolu karara rastlanmıştır. Ancak bu kararda yukarıda tırnak içine alınan ifadelerle rastlanmamıştır. YSK bu kararında düzenli olarak her yılın başlarında TÜİK verileri doğrultusunda hangi il seçim çevresinden kaç milletvekili çıkacağını ve İstanbul, Ankara, İzmir illerinde çoklu seçim çevrelerinin hangi ilçelere göre belirleneceğine karar vermiştir. Bu kararda “daraltılmış seçim çevresi” konusu geçmemektedir.

682 sıralı 110 nolu karar: [blob:https://www.ysk.gov.tr/2f5ac79d-4fcf-4883-8ce4-7f8e7b2a7f87](https://www.ysk.gov.tr/2f5ac79d-4fcf-4883-8ce4-7f8e7b2a7f87)

683 sıralı 110 nolu karar: <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2617/2013-110.pdf>

partinin yahut ittifakın lehine sonuçlar elde etmek mümkünken, senaryo değıştirildiğinde tam tersi sonuçlara ulaşmak da mümkündür. Dolayısıyla seçimde partilerin seçmenden ne kadar destek alacağı kadar, seçim çevrelerinin kim tarafından ve hangi saikle oluşturacağının bilinmesi de önemlidir.

Daraltılmış bölge önerisini haklı çıkaracak tek argüman milletvekili seçilmek için gerekli oy miktarının bütün ülke safında tam olarak olmasa bile nispi bir eşitlik sağlaması olabilir. Nitekim Tolga Şirin tarafından gündeme getirilen bu haklı iddiaya göre, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde milletvekili olmak için alınması gereken oy ile küçük şehirlerde alınması gereken oy arasında büyük bir orantısızlık vardır. Şirin’in “eşit oy sorunu” olarak dile getirdiğı bu iddiaya göre “Ankara ve Muğla’da 2 milletvekilliğı için gereken oy; Ardahan, Gümüşhane, Kilis, Bayburt ve Karabük illerindeki 5 milletvekilliğı için gereken oy toplamına neredeyse eşit.”⁴⁸ Daraltılmış bölge bu adaletsizliğı ortadan kaldırmak için haklı bir öneri olabilir.

Sonuç olarak, daraltılmış bölge seçim çevresi modeli üzerine yapılan akademik çalışmalar, simülasyonlar ve raporlar, bu modelin kesinkes büyük partiler (bugün için AKP ve CHP) lehine ve daha az oy alan partilerin aleyhine olacağı yönünde sonuçlar ortaya koymuştur. Ayrıca seçim çevrelerinin coğrafi olarak nasıl dizayn edileceğinin son derece önemli olduğu gösterilmiştir. Bu model *gerrymandering* istismarına son derece açıktır.

4. YÖNTEM

Bu makalede, daraltılmış bölge sisteminin Türkiye’deki olası sonuçlarını görmek amacıyla 14 Mayıs 2023 milletvekili seçimleri esas alınarak bir simülasyon yapılmıştır. Yurt dışı seçmenler hesaplamaya dahil edilmemiştir.

— **Veri Kaynağı:** Yüksek Seçim Kurulu’nun (YSK) resmi seçim sonuçları kullanılmıştır. 2023 seçimlerinde yurt içinde 60.904.499 seçmen bulunmaktaydı ve mevcut sistemde 600

⁴⁸ <https://x.com/tolgashirin/status/1957720401687044408>. (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2025)

milletvekili seçilmiştir. Bu da yaklaşık her 100.000 seçmenin bir milletvekili çıkarması anlamına gelmektedir.

- **Yeni Bölgeleme:** Daraltılmış bölge sisteminde Türkiye, her birinden 5 milletvekili çıkacak şekilde 120 seçim bölgesine ayrılmıştır. Her bölge yaklaşık 500.000 seçmenden oluşturulmuş, $\pm\%10$ esneklik tanınmıştır.
- **Küçük İller:** 5 milletvekili çıkarmaya yetmeyen iller komşu illerle birleştirilmiş, seçmen sayısı ve coğrafi sınırlar dikkate alınmıştır. Örneğin, Amasya'nın seçmenleri Çorum ve Yozgat bölgelerine paylaştırılmıştır.
- **Büyükşehirler:** 500.000'in üzerinde seçmeni olan merkez ilçeler alt bölgelere ayrılmış, seçmen sayıları eşit olacak şekilde dengelenmiştir.
- **Kriterler:** Bölge oluşturulurken yalnızca seçmen sayısı ve sınırdışlık dikkate alınmış, etnik, dini veya parti temelli kriterler gözetilmemiştir.
- **Hesaplama Yöntemi:** Her bölgedeki milletvekili dağılımı, Türkiye'de halen kullanılan D'Hondt yöntemi ile yapılmıştır.
- **Partiler:** 2023 seçimlerinde en çok oy alan beş parti (AKP, CHP, MHP, İYİ Parti, YSP) ile ittifak yoluyla milletvekili çıkaran Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP) hesaba katılmıştır.

Bu çalışmada iki farklı senaryo hazırlanmıştır:

1. **Birinci dağıtım:** Bölgeleme Hakkâri'den başlanarak yapılmıştır.
2. **İkinci dağıtım:** Bölgeleme Edirne'den başlanarak yapılmıştır.

Her iki senaryoda da 120 seçim bölgesi oluşturulmuş, oy verileri programa girilerek D'Hondt yöntemiyle milletvekili dağılımı yapılmıştır. Bu sayede daraltılmış bölge sisteminin 2023 seçim sonuçları üzerindeki muhtemel etkileri ölçülmüştür.

Her seçim çevresinde hangi ilçelerin yer alacağını göstermek makale boyutlarını açacağından aşağıdaki başlıkta örnek dört seçim çevresi ve Ankara seçim çevrelerine yer verilmiştir,

4.1. Birinci Senaryoda rnek 4 Seçim evresi

Hakkâri'nin seçmen sayısı komşu illerine göre daha az olduğu için Van ikinci bölgeyle birleştirildi. Van ikinci bölgede; Bitlis (Merkez, Adilcevaz, Ahlat, Hizan, Mutki), Hakkâri (Merkez, ukurca, Derecik, şemdinli ve Yüksekova), Siirt (Eruh ve Pervari), Van (Bahçesaray, Başkale, atak, Edremit, Gürpınar, Muradiye) ilçelerinden oluşmakta olup toplam seçmen sayısı 519.060'dır.

Nevşehir'in seçmen sayısı 225.360, Niğde'nin seçmen sayısı ise 258.102 idi. Bu iki il seçmen sayısı çok olduğu için Niğde bölgesi adında birleştirildi. Niğde (Merkez, Altunhisar, Bor, Çamardı, iftlik ve Ulukişla) ve Nevşehir'in (Merkez, Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı ve Ürgüp) il merkezleri ve tüm ilçeleri bu bölgede yer aldı.

anakkale'nin seçmen sayısı 436.013't. Kendisine komşu olan Edirne Keşan İlçesi ile birleşerek, 501.682 seçmen sayısına ulaştı. anakkale seçim bölgesi olarak belirlendi.

Ankara'nın toplamda 4.282.718 seçmeni bulunmaktaydı. 40 milletvekili seçecek şekilde 8 seçim bölgesine ayrıldı. Seçim bölgeleri oluşturmak için yapılan işlemlerde ubuk Karabük (Çankırı ile Beraber) Bölgesine, Bala, Elmadağ, Evren, Gölbaşı, Kalecik ve şereflikohisar Kırıkkale seçim bölgesine verildi.

Ankara 1. Bölge; Mamak ilçesinden 499.456 seçmenle,

Ankara 1. Bölge; Yenimahalle ilçesinden 528.482 seçmenle,

Ankara 3. 4. ve 5. Bölge; Keçiören ve ankaya ilçelerinden 1.410.829 seçmenle,

Ankara 6. Bölge; Ayaş, Etimesgut, Haymana ve Kahramankazan ilçelerinden 536.858 seçmenle,

Ankara 7. Bölge; Beypazarı, Çamlıdere, Gdl, Kızılcahamam, Nallıhan ve Sincan ilçelerinden 506056 seçmenle,

Ankara 8. Bölge; Akyurt, Altındağ, Polatlı ve Pursaklar ilçelerinden 535.368 seçmenle, oluşturuldu

4.2. İkinci Senaryoda Örnek 5 Seçim Çevresi

Edirne'nin seçmen sayısı 319.783 idi. Edirne'nin tamamı ve komşu olan Kırklareli'nin Merkez, Babaeski, Demirköy, Kofçaz, Pehlivan köy, Pınarhisar ve Vize ilçeleri toplam 489.155 seçmen sayısı ile Edirne Bölgesi olarak birleşti.

İzmir'in toplamda 3.442.424 seçmeni bulunmaktaydı. 35 milletvekili seçecek şekilde 7 seçim bölgesine ayrıldı. Seçim bölgeleri oluşturmak için yapılan işlemlerde Bergama ilçesi Balıkesir 1. Bölgeye verildi. Aydın'dan Kuşadası ve Söke İzmir Bölgesine verildi.

İzmir 1. Bölge; Kuşadası, Söke, Beydağ, Kiraz, Menderes, Ödemiş, Selçuk ve Tire ilçelerinden 524.051 seçmenle,

İzmir 2. Bölge; Dikili, Kınık, Aliaga, Çiğli, Foça ve Menemen ilçelerinden 478.878 seçmenle,

İzmir 3. Bölge; Balçova, Karabağlar ve Narlıdere ilçelerinden 483.411 seçmenle,

İzmir 4. ve 5. Bölge; Bayındır, Bornova, Buca, Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerinden 1.004.872 seçmenle,

İzmir 6. Bölge; Bayraklı ve Karşıyaka ilçelerinden 513.400 seçmenle,

İzmir 7. Bölge; Çeşme, Gaziemir, Güzelbahçe, Karaburun, Konak, Seferihisar ve Urla ilçelerinden 552.528 seçmenle, oluşturuldu.

Çorum'un seçmen sayısı 398.565 idi. Oluşturulan dağıtımla Alaca İlçesi Yozgat'a verildi. Amasya'dan Gümüşhacıköy, Hamamözü ve Merzifon, Kırıkkale'den Balışeyh, Delice ve Sulakyurt, Sinop'tan Boyabat ve Saraydüzü Çorum Bölgesine ilave edildi. Ayrıca Çorum'un Merkez, Bayat, Boğazkale, Dodurga, İskilip, Kargı, Laçın, Mecitözü, Oğuzlar, Ortaköy, Osmancık, Sungurlu ve Uğurludağ ilçeleri toplamda 519.082 seçmenle Çorum Bölgede yer aldı.

Ağrı ilinin seçmen sayısı 306.684 idi. Ağrı'nın tüm ilçeleri (Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay ve Tutak) Erzurum'un Karayazı, Iğdır'ın Merkez, Aralık, Karakoyunlu ve

Tuzluca, Kars'ın Digor ve Kağızman ilçeleri de toplamda 499.387 seçmenle Ağrı Bölgesinde yer aldı.

Ankara'nın toplamda 4.282.718 seçmeni bulunmaktaydı. 40 milletvekili seçecek şekilde 8 seçim bölgesine ayrıldı. Seçim bölgeleri oluşturmak için yapılan işlemlerde Akyurt, Çubuk, Kızılcahamam ve Pursaklar Çankırı seçim bölgesine verildi.

Ankara 1. Bölge; Mamak ilçesinden 499.456 seçmenle,

Ankara 1. Bölge; Yenimahalle ilçesinden 528.482 seçmenle,

Ankara 3. 4. Ve 5. Bölge; Keçiören ve Çankaya ilçelerinden 1.410.829 seçmenle,

Ankara 6. Bölge; Etimesgut ve Bala ilçelerinden 480.402 seçmenle,

Ankara 7. Bölge; Beypazarı, Çamlıdere, Güdül, Nallıhan ve Sincan ilçelerinden 483.221 seçmenle,

Ankara 8. Bölge; Altındağ, Gölbaşı, Ayaş, Elmadağ, Evren, Haymana, Kahramankazan, Kalecik ve Şereflikoçhisar ilçelerinden 546.944 seçmenle, oluşturuldu

5. BULGULAR

5.1. Birinci Simülasyon (Hakkari'den Batıya)

Hakkâri'den başlanarak illerin çevre illerle birleştirilmesi ve 5 milletvekilinden oluşan 120 seçim çevresi oluşturulması durumunda, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 268 olan sandalye sayısını 19 artırarak 287'ye, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise 169 olan sandalye sayısını 25 artırarak 194'e yükseltmiştir. Buna karşılık Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) 14 sandalye kaybederek 36'ya, Yeşil Sol Parti (YSP) 13 sandalye kaybederek 48'e, İYİ Parti (İP) ise 8 sandalye kaybederek 35'e düşmüştür. Ayrıca ittifaklar sayesinde mevcut sistemde milletvekili çıkarabilen Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP), bu sistemde hiçbir temsil elde edememiştir. Dolayısıyla bu senaryo, iki büyük parti olan AKP ve CHP'nin toplam sandalye sayısını belirgin biçimde artırırken, küçük ve orta ölçekli partilerin Meclis'teki temsil gücünü ciddi ölçüde azaltmıştır.

İL ADI	BÖLGE	AKP	CHP	MHP	YSP	İP
ADANA	1	2	2	0	1	0
ADANA	2	2	2	0	0	1
ADANA	3	3	1	1	0	0
ADİYAMAN	1	4	1	0	0	0
AFYON	1	3	1	1	0	0
AĞRI	1	1	0	0	4	0
AKSARAY	1	3	0	1	0	1
ANKARA	1	2	3	0	0	0
ANKARA	2	2	2	0	0	1
ANKARA	3	1	3	0	0	1
ANKARA	4	1	3	0	0	1
ANKARA	5	1	3	0	0	1
ANKARA	6	2	2	0	0	1
ANKARA	7	3	1	1	0	0
ANKARA	8	3	1	1	0	0
ANTALYA	1	2	2	1	0	0
ANTALYA	2	1	3	0	0	1
ANTALYA	3	3	2	0	0	0
ANTALYA	4	2	2	0	1	0
AYDIN	1	2	2	0	0	1
AYDIN	2	2	2	0	0	1
BALIKESİR	1	2	2	0	0	1
BALIKESİR	2	2	2	0	0	1

BATMAN	1	1	0	0	4	0
BOLU	1	3	1	1	0	0
BURSA	1	2	2	0	0	1
BURSA	2	2	2	0	0	1
BURSA	3	2	2	0	0	1
BURSA	4	3	1	0	0	1
BURSA	5	4	1	0	0	0
ÇANAKKALE	1	2	2	0	0	1
ÇORUM	1	2	2	1	0	0
DENİZLİ	1	2	2	0	0	1
DENİZLİ	2	2	2	0	0	1
DİYARBAKIR	1	1	0	0	4	0
DİYARBAKIR	2	1	0	0	4	0
EDİRNE	1	2	2	0	0	1
ELAZIĞ	1	3	1	0	1	0
ERZURUM	1	3	1	1	0	0
ESHİŞEHİR	1	2	2	0	0	1
ESHİŞEHİR	2	2	2	0	0	1
GAZİANTEP	1	4	1	0	0	0
GAZİANTEP	2	3	1	0	1	0
GAZİANTEP	3	3	1	1	0	0
GİRESUN	1	2	1	1	0	1
HATAY	1	2	3	0	0	0
HATAY	2	3	1	1	0	0

İSPARTA	1	2	1	1	0	1
İSTANBUL	1	3	2	0	0	0
İSTANBUL	2	3	2	0	0	0
İSTANBUL	3	3	2	0	0	0
İSTANBUL	4	2	1	0	1	1
İSTANBUL	5	2	1	0	1	1
İSTANBUL	6	3	1	0	1	0
İSTANBUL	7	2	3	0	0	0
İSTANBUL	8	2	3	0	0	0
İSTANBUL	9	2	3	0	0	0
İSTANBUL	10	3	2	0	0	0
İSTANBUL	11	3	2	0	0	0
İSTANBUL	12	3	2	0	0	0
İSTANBUL	13	3	2	0	0	0
İSTANBUL	14	3	2	0	0	0
İSTANBUL	15	3	2	0	0	0
İSTANBUL	16	3	2	0	0	0
İSTANBUL	17	3	2	0	0	0
İSTANBUL	18	2	3	0	0	0
İSTANBUL	19	2	3	0	0	0
İSTANBUL	20	2	3	0	0	0
İSTANBUL	21	3	2	0	0	0
İSTANBUL	22	3	2	0	0	0
İZMİR	1	2	2	0	0	1

İZMİR	2	1	4	0	0	0
İZMİR	3	2	3	0	0	0
İZMİR	4	2	3	0	0	0
İZMİR	5	1	3	0	1	0
İZMİR	6	2	3	0	0	0
KAHRAMANMARAŞ	1	3	1	1	0	0
KARABÜK	1	3	1	1	0	0
KARS	1	2	1	0	1	1
KASTAMONU	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	2	3	1	1	0	0
KIRIKKALE	1	2	2	1	0	0
KIRKLARELİ	1	2	3	0	0	0
KOCAELİ	1	3	2			
KOCAELİ	2	3	2	0	0	0
KOCAELİ	3	3	2	0	0	0
KONYA	1	3	1	1	0	0
KONYA	2	4	0	1	0	0
KONYA	3	3	1	1	0	0
KÜTAHYA	1	3	1	0	0	1
MALATYA	1	3	1	1	0	0
MANİSA	1	2	2	1	0	0
MANİSA	2	2	2	1	0	0
MARDİN	1	1	0	0	4	0

MERSİN	1	1	2	1	1	0
MERSİN	2	1	2	1	0	1
MERSİN	3	2	2	0	1	0
MUĞLA	1	2	2	0	0	1
MUĞLA	2	1	3	0	0	1
MUŞ	1	2	0	1	2	0
NİĞDE	1	2	1	1	0	1
ORDU	1	3	2	0	0	0
OSMANİYE	1	2	1	1	0	1
SAKARYA	1	4	1	0	0	0
SAKARYA	2	4	1	0	0	0
SAMSUN	1	3	1	1	0	0
SAMSUN	2	3	1	1	0	0
SİVAS	1	3	1	1	0	0
ŞANLIURFA	1	3	0	1	1	0
ŞANLIURFA	2	3	1	0	1	0
ŞANLIURFA	3	3	0	0	2	0
ŞIRNAK	1	1	0	0	4	0
TEKİRDAĞ	1	2	3	0	0	0
TOKAT	1	3	1	1	0	0
TRABZON	1	4	1	0	0	0
VAN	1	1	0	0	4	0
VAN	2	2	0	0	3	0
YOZGAT	1	3	0	1	0	1

ZONGULDAK	1	3	2	0	0	0
TOPLAM		287	194	36	48	35
2023 Seçim Sonuçları		268	169	50	61	43
Fark		19	25	-14	-13	-8
		AKP	CHP	MHP	YSP	İP

5.2. İkinci Simölasyon (Edirne’den Doğuya)

Edirne’den başlanarak yapılan bölgeleme çalışmasında da benzer bir eğilim gözlenmiştir. Bu senaryoda AKP, mevcut 268 sandalyeden 30 artışla 298’e yükselmiş, CHP ise 169 olan sandalye sayısını 14 artırarak 183’e çıkarmıştır. Buna karşılık MHP 12 sandalye kaybederek 38’e, YSP 16 sandalye kaybederek 45’e, İP ise 7 sandalye kaybederek 36’ya düşmüştür. YRP ve TİP bu dağılımda da hiçbir milletvekili çıkaramamıştır. Sonuçlar, daraltılmış bölge sisteminin en çok iki büyük partiye avantaj sağladığını, küçük partilerin ise Meclis’teki varlığının ya azalacağını ya da tamamen ortadan kalkacağını ortaya koymaktadır.

İL ADI	BÖLGE	AKP	CHP	MHP	YSP	İP
ADANA	1	2	2	0	1	0
ADANA	2	3	2	0	0	0
ADANA	3	2	2	0	0	1
AFYON	1	3	1	0	0	1
AĞRI	1	2	0	0	3	0
ANKARA	1	2	2	0	0	1
ANKARA	2	2	3	0	0	0

30.08.2025

ANKARA	3	2	2	0	0	1
ANKARA	4	2	2	0	0	1
ANKARA	5	2	2	0	0	1
ANKARA	6	2	2	0	0	1
ANKARA	7	3	1	1	0	0
ANKARA	8	3	1	1	0	0
ANTALYA	1	3	2	0	0	0
ANTALYA	2	1	3	0	0	1
ANTALYA	3	2	2	1	0	0
ANTALYA	4	2	2	1	0	0
ARTVİN	1	3	1	1	0	0
AYDIN	1	2	2	0	0	1
BALIKESİR	1	2	2	0	0	1
BALIKESİR	2	2	2	0	0	1
BATMAN	1	2	0	0	3	0
BURSA	1	2	2	0	0	1
BURSA	2	2	2	0	0	1
BURSA	3	2	2	0	0	1
BURSA	4	3	1	0	0	1
BURSA	5	4	1	0	0	0
ÇANAKKALE	1	2	2	0	0	1
ÇANKIRI	1	3	0	1	0	1
ÇORUM	1	2	2	1	0	0
DENİZLİ	1	2	2	0	0	1

DENİZLİ	2	2	2	0	0	1
DİYARBAKIR	1	1	0	0	4	0
DİYARBAKIR	2	1	0	0	4	0
EDİRNE	1	1	3	0	0	1
ELAZIĞ	1	3	1	0	1	0
ERZURUM	1	3	0	1	1	0
ESHİŞEHİR	1	2	2	0	0	1
ESHİŞEHİR	2	2	2	1	0	0
GAZİANTEP	1	3	1	0	1	0
GAZİANTEP	2	3	1	1	0	0
GAZİANTEP	3	3	1	1	0	0
GİRESUN	1	3	1	1	0	0
GÜMÜŞHANE	1	3	1	1	0	0
HATAY	1	2	3	0	0	0
HATAY	2	3	1	1	0	0
ISPARTA	1	2	1	1	0	1
İSTANBUL	1	3	2	0	0	0
İSTANBUL	2	3	1	0	1	0
İSTANBUL	3	3	2	0	0	0
İSTANBUL	4	2	0	1	1	1
İSTANBUL	5	2	0	1	1	1
İSTANBUL	6	3	2	0	0	0
İSTANBUL	7	3	2	0	0	0
İSTANBUL	8	3	2	0	0	0

İSTANBUL	9	3	2	0	0	0
İSTANBUL	10	3	2	0	0	0
İSTANBUL	11	3	2	0	0	0
İSTANBUL	12	3	2	0	0	0
İSTANBUL	13	3	2	0	0	0
İSTANBUL	14	3	2	0	0	0
İSTANBUL	15	3	2	0	0	0
İSTANBUL	16	3	2	0	0	0
İSTANBUL	17	3	2	0	0	0
İSTANBUL	18	3	2	0	0	0
İSTANBUL	19	3	2	0	0	0
İSTANBUL	20	3	2	0	0	0
İSTANBUL	21	2	3	0	0	0
İSTANBUL	22	2	3	0	0	0
İSTANBUL	23	2	3	0	0	0
İZMİR	1	2	2	0	0	1
İZMİR	2	2	3	0	0	0
İZMİR	3	2	3	0	0	0
İZMİR	4	2	3	0	0	0
İZMİR	5	2	3	0	0	0
İZMİR	6	1	3	0	0	1
İZMİR	7	1	3	0	0	1
KAHRAMANMARAŞ	1	4	1	0	0	0
KAHRAMANMARAŞ	2	3	1	1	0	0

KASTAMONU	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	2	3	1	1	0	0
KIRŞEHİR	1	2	1	1	0	1
KOCAELİ	1	3	2	0	0	0
KOCAELİ	2	3	2	0	0	0
KOCAELİ	3	3	2	0	0	0
KONYA	1	3	1	1	0	0
KONYA	2	4	0	1	0	0
KONYA	3	3	1	1	0	0
KÜTAHYA	1	3	1	1	0	0
MALATYA	1	3	1	1	0	0
MANİSA	1	2	2	0	0	1
MANİSA	2	2	2	1	0	0
MARDİN	1	1	0	0	4	0
MERSİN	1	1	3	0	1	0
MERSİN	2	1	2	1	1	0
MERSİN	3	2	1	1	0	1
MUĞLA	1	2	2	0	0	1
MUĞLA	2	2	2	0	0	1
MUŞ	1	2	0	0	3	0
NİĞDE	1	3	1	1	0	0
ORDU	1	4	1	0	0	0
OSMANİYE	1	2	1	1	0	1

SAKARYA	1	3	1	1	0	0
SAKARYA	2	3	1	1	0	0
SAMSUN	1	3	1	0	0	1
SAMSUN	2	3	1	1	0	0
SİİRT	1	2	0	0	3	0
SİVAS	1	3	1	1	0	0
ŞANLIURFA	1	2	0	0	3	0
ŞANLIURFA	2	4	0	0	1	0
ŞANLIURFA	3	4	0	0	1	0
TEKİRDAĞ	1	2	3	0	0	0
TEKİRDAĞ	2	2	2	0	0	1
TOKAT	1	3	1	1	0	0
TRABZON	1	4	1	0	0	0
VAN	1	1	0	0	4	0
VAN	2	2	0	0	3	0
YOZGAT	1	3	0	1	0	1
ZONGULDAK	1	3	2	0	0	0
TOPLAM		298	183	38	45	36
2023 Seçim Sonuçları		268	169	50	61	43
Fark		30	14	-12	-16	-7
		AKP	CHP	MHP	YSP	İP

5.3. İki Simülasyonun Ortalaması

Her iki senaryonun ortalama sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, daraltılmış bölge sisteminin iki büyük partiye belirgin bir avantaj sağladığı görülmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) mevcut

30.08.2025

268 sandalyesine ortalama 24,5 milletvekili ekleyerek 293'e, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise ortalama 19,5 sandalye kazanarak 188'e yükselmiştir. Buna karşılık Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ortalama 13 sandalye kaybederek 37'ye, Yeşil Sol Parti (YSP) ortalama 14,5 sandalye kaybederek 46'ya, İYİ Parti (İP) ise ortalama 7,5 sandalye kaybederek 36'ya düşmüştür. Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP) ise her iki senaryoda da temsil olanağını tamamen kaybetmiştir. Bu sonuç, daraltılmış bölge sisteminin büyük partilerin temsil gücünü artırırken küçük ve orta partilerin parlamentodaki varlığını ciddi biçimde zayıflattığını açıkça ortaya koymaktadır.

İki ayrı modellemede sonuçların birbirinden farklı çıkması, seçim çevrelerinin nasıl düzenlendiğinin ne kadar önemli olduğunu ve sonuçlara doğrudan etki edebileceğini göstermektedir. Bu durum *gerrymandering* riskinin soyut bir iddia değil, son derece somut bir gerçek olduğunun kanıtıdır. Bir şey suistimale açıksa, suiistimal edilmesi kaçınılmazdır. Bu sebeple mesele sadece küçük partilerin temsil dışı kalması değil, aynı zamanda seçim çevrelerinin nasıl belirleneceğinde dğümlemektir. Nitekim ittifak veya farklı parti listelerinden aday olmak yolları ile küçük partiler engelleri aşabilmektedir. Ancak seçim çevrelerinin kim tarafından ve hangi saikle düzenleneceğı daha önemli bir sorundur.

6. SONUÇ

Türkiye’de seçim çevrelerinin tasarımı, 1877’den itibaren nüfusa dayalı geniş bölge anlayışıyla şekillenmiş ve bugüne kadar hiçbir dönemde dar bölge sistemi uygulanmamıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında her 20.000 erkek nüfusa bir milletvekili düşmesi esas alınmış, 1934’te kadınlara seçme hakkı tanınmasıyla birlikte temsil tüm nüfus üzerinden hesaplanmıştır. 1961 Anayasası ile milletvekili sayısı nüfus artışına bağılı olarak değişmeye devam etmiş, seçim çevreleri genellikle iller esas alınarak oluşturulmuştur. Türkiye’de seçim çevreleri üzerine ciddi bir akademik tartışma yürütülmemiş, tartışmalar daha çok seçim sistemi ve baraj uygulamaları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2013–2014 yıllarında gündeme getirdiğı ve takip eden yıllarda zaman zaman ortaya attığı, her seçim çevresinden 5 milletvekili çıkarılmasını öngören daraltılmış bölge modeli, bu açıdan Türkiye’de seçim çevrelerine dair en somut önerilerden biridir. Ancak bu öneri ne bir yasa teklifine dönüşmüş ne Meclis’te müzakere edilmiş ne de akademik camiada kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır. Yine de modelin, yapısı gereğı büyük partilere avantaj sağladığı ve küçük partilerin temsilini zorlaştırdığı açıktır.

2023 milletvekili seçimleri üzerinden yapılan simülasyon bu durumu somut biçimde ortaya koymuştur. Türkiye’nin her biri yaklaşık 500.000 seçmenden oluşan ve 5 milletvekili çıkaran 120 seçim çevresine bölünmesi halinde, hem Hakkâri’den hem de Edirne’den başlanarak yapılan iki ayrı bölgeleme çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre:

- AKP’nin sandalye sayısı birinci dağıtımda 19, ikinci dağıtımda ise 30 artmıştır.
- CHP’nin sandalye sayısı birinci dağıtımda 25, ikinci dağıtımda ise 14 artmıştır.
- Buna karşılık MHP, YSP ve İYİ Parti her iki senaryoda da ciddi kayıplar yaşamış, Yeniden Refah Partisi ile Türkiye İşçi Partisi ise Meclis dışında kalmıştır.

Sonuç olarak, daraltılmış bölge sistemi Türkiye’de siyasal temsil dengesini köklü biçimde değiştirecek, büyük partilerin parlamentodaki

ağırlığını artırırken, küçük ve orta partilerin temsil imkânlarını daraltacaktır. Bu yönüyle sistem, temsilde adalet ilkesini zayıflatmakta, buna karşılık yönetimde istikrarı güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ancak böyle bir değişiklik, Türkiye'nin siyasal yapısında iki partili bir modele doğru evrilme riskini taşımaktadır. Ayrıca seçim çevrelerinin idari sınırlar dışına taşması ve bazı illerin bölünerek başka illerle birleştirilmesi, seçmen–temsilci ilişkisinde kopmalara ve yerel düzeyde meşruiyet tartışmalarına yol açabilecektir.

Bu çalışma, daraltılmış bölge sisteminin Türkiye'de uygulanması halinde ortaya çıkabilecek sonuçları ampirik olarak göstermektedir. Bulgular, seçim çevresi tasarımlarının yalnızca teknik bir düzenleme olmadığını, aynı zamanda siyasal temsilin niteliğini, parlamentonun bileşimini ve dolayısıyla demokratik sistemin işleyişini doğrudan belirleyen kritik bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle seçim çevresi tartışmaları, sadece hukuki ve idari düzenlemeler düzeyinde değil, temsilde adalet ve siyasal çoğulculuk ilkeleri ışığında değerlendirilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Alkan Mehmet Ö., “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Seçimlerin Kısa Tarihi”, *Görüş Dergisi*, Sayı 39, Mayıs 1999, s. 48-61.
- Çınar Yetkin ve Türkmen Göksel, *İttifaklı Sistemde Daraltılmış Bölge Simülasyonları*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ekim 2021. https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2021/degerlendirme_notu/ittifakli_sistemde_daraltilmis_bolge_simulasyonlari.pdf
- Çoker Fahri, *Türk Parlamento Tarihi TBMM Milli Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1994.
- Hoşgör Şebnem, “Ak Parti’nin tercihi ‘daraltılmış bölge’”, *Milliyet*, 17 Haziran 2017.
- Karatepe Şükrü, *Anayasa Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2013.
- Kaya Kılıç Selda, *Osmanlı Devletinde Meşrutiyet’e Geçiş İlk Anayasanın Hazırlanması*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2010.
- Kili Suna ve A. Şeref Gözübüyük, *Sened-i İttifaktan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, 2006.
- Laleoğlu Baki, “Sistemi Kurumsallaştıracak Seçim Sistemi İhtiyacı”, *Sabah*, 7 Ağustos 2021.
- Lijphart Arend, *Çağdaş Demokrasiler Yirmibir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetimin Örüntüleri*, (Çev. Ergun Özbudun ve Ersin Onulduran), Yetkin Yayınları, Ankara, (t.y).
- Olgun Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, , s. 1-36.
- Öztürk Kazım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM II. Dönem 1923-1927*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.
- Sartori Giovanni, *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği*, (Çev. Ergun Özbudun), Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.

- Teziç Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, Beta, İstanbul, 13. Baskı, 2009.
- Tokyay Menekse, “Seçim Kanunu tartişmaları: Daraltılmış bölge m olur mu?”, *EuroNews*, 17 Haziran, 2020.
- Tunç Hasan ve diğ., *Seçim Sistemleri ve Türkiye’de (Garriymandering) Seçim Hilesi Uygulamaları*, Adalet, Ankara, 2014.
- Uzun Cem Duran, “Demokratikleşme Paketi ve Seçim Sistemi nerileri”, *SETA*, 10 Ekim 2013.
- Uzunsoy Mert, “Daraltılmış Bölge Senaryoları – İstanbul”, *Türkiye Raporu*, 24 Nisan 2021.
<https://turkiyeraporu.com/arastirma/daraltilmis-bolge-senaryolari-istanbul-4144/>
- Yavaşgel Emine, “Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri”, Nobel, Ankara, 2. Baskı, 2014.
- Yılmaz Battal, “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, Aralık 2020, s. 421-429.
- Yrk Seyfullah ve Türkmen Göksel, “Alternatif Seçim Sistemi Parametrelerinde Temsilde Adalet Değerlendirmesi: 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri rneği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 2024, s. 864 – 886.

İnternet Kaynakları

- <https://www.aa.com.tr/tr/politika/daraltilmis-ve-dar-bolge-sistemleri-gorusuluyor/165468>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)
- <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-yazici-baraj-bir-miktar-inecek/2172436>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)
- <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/5748/dar-ve-daraltilmis-bolge-ne-demek>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)
- <https://bianet.org/yazi/dar-bolge-daraltilmis-bolge-ve-secim-sonuclari-155028>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://bianet.org/haber/demokratiklesme-paketinde-neler-var-150276>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://bianet.org/yazi/daraltilmis-bolgeli-secim-sistemi-mi-yeni-bir-yapilanma-mi-150474>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://data.ipu.org/> (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://www.diken.com.tr/simulasyon-olasi-secim-sistemi-degisikligi-ve-sonuclari>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://tr.euronews.com/2020/06/17/secim-kanunu-tart-smalar-daralt-lm-s-bolge-cozum-olur-mu>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mhpnin-uc-secim-sarti-ak-partide-41834479>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-degisim-partisi-genel-baskani-sarigul-hangi-parti-kusursuz-anayasa-taslagi-koyarsa-destek-verecegiz-41736260>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://t24.com.tr/haber/daraltilmis-bolge-secim-sistemi-yuzde-10-barajindan-da-adaletsiz-olur,241289> (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://x.com/tolgashirin/status/1957720401687044408>. (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2025).

<https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644> (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://www.ysk.gov.tr/2f5ac79d-4fcf-4883-8ce4-7fbe7b2a7f87>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2617/2013-110.pdf>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

SEÇİM HUKUKU DERGİSİ

Turkish Journal of Election Law

